

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

АСОЦІАЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК
УКРАЇНИ

Polish Legal Clinics
Foundation

трудо́ві
ініціати́ви

РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародного наукового форуму
(29 квітня 2023 р.)

Вінниця

Міністерство освіти і науки України
Польська фундація юридичних клінік
Асоціація юридичних клінік України
Юридична клініка Донецького національного
університету імені Василя Стуса
ГО Юридична клініка «Трудові ініціативи»

РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали
Міжнародного наукового форуму**

(29 квітня 2023 р.)

Вінниця

УДК 347.96:347.919.2(477)

Редакційна колегія:

докт. юрид. наук, професор Л. П. Амелічева (голова),

докт. юрид. наук, професор І. Ф. Коваль,

канд. політ. наук, доцент Ю. В. Ломжець

Рекомендовано до друку вченою радою юридичного факультету
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 2 від 27.09.2023 р.)

Розвиток юридичної клінічної науки і освіти: виклики та перспективи:
Матеріали Міжнародного наукового форуму. 29 квітня 2023 р., / за заг. ред.
Л. П. Амелічевої, Ю. В. Ломжець, І. Ф. Коваль. Вінниця: ДонНУ імені Василя
Стуса, 2023. 90 с.

Випуск містить матеріали виступів і повідомлень, представлених в
організаційний комітет Міжнародного наукового форуму «Розвиток
юридичної клінічної науки і освіти: виклики та перспективи». Предметом
обговорення вчених і фахівців є актуальні проблеми клінічної практичної
підготовки здобувачів закладів вищою освіти, що здійснюють підготовку
правників.

Матеріали доповідей і повідомлень опубліковано в авторській редакції.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, а також юристів-
фахівців, що підтримують розвиток юридичної клінічної науки і освіти.

© Міністерство освіти і науки України, 2023

© Польська фундація юридичних клінік, 2023

© Асоціація юридичних клінік України, 2023

© Юридична клініка Донецького національного університету
імені Василя Стуса, 2023

© ГО Юридична клініка «Трудові ініціативи», 2023

© Колектив авторів, 2023

ЗМІСТ	
Ломжець Ю.В., Асоціація юридичних клінік України, Черницький Ф., Польська фундація юридичних клінік 20 РОКІВ СПІВПРАЦІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ЗДОБУТКИ	6
Амелічева Л.П., Донецький національний університет імені Василя Стуса ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ ЯК КАТАЛІЗАТОР ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ	9
Абдель Фатах А.С., Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ КЛІНІЧНОЮ ЮРИДИЧНОЮ ОСВІТОЮ ТА ПРОФЕСІЙНОЮ ІДЕНТИЧНІСТЮ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ	13
Антонюк С.Р., Донецький національний університет імені Василя Стуса РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	17
Бежевець А.М., Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	21
Бельо Л.Ю., Національний університет «Одеська морська академія» ОСОБЛИВА РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ В ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ДО КОМУНІКАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	24
Зелінська А.О., Донецький національний університет імені Василя Стуса РОЗВИТОК ПРАВОПРОСВІТИ ТА МЕДІОТИЗАЦІЇ (ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ЗМІ) В ЮРИДИЧНОМУ КЛІНІЧНОМУ РУСІ	28
Йолкіна Н.Ю., Швець, К.С., Музиченко А.В., Громадська організація «Трудові ініціативи» ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ТА ПРАВОВА ДОПОМОГА У ВИРШЕННІ ПРОБЛЕМ НАСЕЛЕННЯ: УНІКАЛЬНА РОЛЬ ТА ДОСВІД ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК	30
Калиновський О.В., Національна академія внутрішніх справ Богдан Ю.В., адвокатка	36

ПРАВОВА ДОПОМОГА НЕЗАКОННО УВ'ЯЗНЕНИМ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМ РОБОТИ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ПРАВНИЧОЇ КЛІНІКИ	
Кідалов С.О., Подорожна Д.О., Національний університет біоресурсів і природокористування України РОЛЬ СТУДЕНТА-КОНСУЛЬТАНТА ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ У ПРОЦЕСІ МЕДІАЦІЇ	39
Кірик А.Ю., Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА	42
Ковач О.В., Державний біотехнологічний університет ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ	45
Косінська А.Л., Навчально – науковий інститут № 2 Національної академії внутрішніх справ РОЗВИТОК ПРАВОПРОСВІТИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	49
Михайлюк С.В., наук. кер. Гніденко В.І., Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	52
Міхач О.Т., Донецький національний університет імені Василя Стуса НАБУТТЯ НОВИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІМИ ПРАВНИКАМИ-КЛІНІЦИСТАМИ У СФЕРІ МЕДІАЦІЇ	57
Озірна Є.І., Навчально-науковий інститут № 1 Національної академії внутрішніх справ ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	59
Орел В.А., Полтавський університет економіки і торгівлі ПОРЯДОК КОНСУЛЬТУВАННЯ КЛІЄНТІВ З ПРАВОВИХ ПИТАНЬ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО ЦЕНТРУ «ПРАВОВА СТУДІЯ» ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ)	64
Орлова О.О., Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ ЮРИДИЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК РІЗНОВИД БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ (НА ПРИКЛАДІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ «ІСТИНА» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ)	70

**ПОРЯДОК КОНСУЛЬТУВАННЯ КЛІЄНТІВ З ПРАВОВИХ ПИТАНЬ
(НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО
ЦЕНТРУ «Правова СТУДІЯ» ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ)**

Вікторія Орел,

старша викладачка

Полтавського університету економіки і торгівлі

Навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» Полтавського університету економіки і торгівлі¹ є структурним підрозділом університету, що здійснює підготовку фахівців зі спеціальності 081 Право освітньо-професійна програма «Право», і функціонує як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів другого курсу. Із 2017 року він є членом Асоціації юридичних клінік України².

Теоретичним підґрунтям юридичної клінічної освіти в університеті є навчальна дисципліна «Правничі клініки» (вибірковий освітній компонент), яка орієнтована на розвиток професійних навичок правника працювати з клієнтами, застосовувати отримані теоретичні знання різних галузей права до конкретних обставин реальних справ.

У своїй діяльності Навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» керується законодавством України, Статутом Полтавського університету економіки і торгівлі (далі – ПУЕТ) та Положенням про навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» ПУЕТ, введеного в дію вперше у 2015 році, та актуалізованого у 2022 році.

Навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» надає безоплатну первинну правову допомогу з питань захисту конституційних прав і свобод

¹ Примітка: Навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» розташований за адресою: 36000, м. Полтава, вул. Зінківська 6/1а, ТРЦ «Київ», 4 поверх. Детальніше: на веб-сайті університету (розділ «Інші структурні підрозділи»): <http://puet.edu.ua/uk/navchalniy-yuridichniy-centr-pravova-studiya>; сайті кафедри правознавства: <http://pravo.puet.edu.ua/law-std.htm>.

² Реєстр юридичних клінік України за 2022 рік, с. 35. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2020/11/Reyestr-AYUKU-2022-kopiya.pdf>.

громадян та організацій; цивільного, житлового, сімейного, трудового права та права соціального забезпечення; правового регулювання підприємницької та інвестиційної діяльності; захисту прав молоді, осіб похилого віку та інших представників соціально вразливих груп суспільства.

Діяльність Навчального юридичного центру «Правова СТУДія» базується на принципах:

- поваги до права, справедливості, людської гідності;
- спрямованості на захист прав і свобод людини;
- гуманізму;
- законності та верховенства права;
- об'єктивності;
- безоплатності надання правової допомоги;
- компетентності та добросовісності³.

Загальне керівництво Навчальним юридичним центром «Правова СТУДія» здійснює ректор ПУЕТ, а безпосереднє – завідувач Навчального юридичного центру «Правова СТУДія». Завідувач Навчального юридичного центру «Правова СТУДія» призначається наказом ректора ПУЕТ за поданням завідувача кафедри правознавства і виконує свої обов'язки на громадських засадах. Завідувачем Навчального юридичного центру «Правова СТУДія» може бути призначено особу з числа здобувачів вищої освіти зі спеціальності 081 Право освітньо-професійної програми «Право» або науково-педагогічних працівників кафедри правознавства.

Структуру та чисельність студентів-практикантів та викладачів, що задіяні в роботі Навчального юридичного центру «Правова СТУДія» визначає ректор ПУЕТ за поданням завідувача кафедри правознавства.

Студентами-практикантами Навчального юридичного центру «Правова СТУДія» (також – клініцисти) є переважно студенти другого курсу, що навчаються за спеціальністю «Право» та надають правову

³ Положення про навчальний юридичний центр «Правова СТУДія» Полтавського університету економіки і торгівлі від 28 вересня 2022 року. URL: http://pravo.puet.edu.ua/files/polozh_law_std.pdf.

допомогу (передусім шляхом здійснення консультування) під керівництвом керівника навчальної практики та завідувача Навчального юридичного центру «Правова СТУДія».

Здійснюючи консультування з правових питань, студенти-практиканти формують власне бачення можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

Консультування є особливим видом інтелектуальної та практичної співпраці правника і клієнта з метою виявлення можливих правових варіантів вирішення тієї життєвої правничої проблеми, з якою клієнт звернувся до правника (клініциста) та обрання/визначення оптимального варіанту шляхів і способів її розв'язання.

Кожна правнича консультація має певну структуру: вступну частину; короткий опис фактичних обставин справи; пояснення законодавчих та нормативних актів; висновки; пропозицію варіантів вирішення проблеми клієнта¹.

На етапі консультування, який передбачає надання пропозицій варіантів вирішення проблеми клієнта, до поведінки та дій студента-практиканта висувається ряд вимог, а саме:

1. Роз'яснення повинні бути чіткими та зрозумілими. Клініцисти мають доносити матеріал із певної правової проблематики доступно і зрозуміло, застосовуючи правничу термінологію.

2. Необхідно викласти клієнту всі можливі варіанти вирішення проблеми та прогноз їх можливих наслідків, включаючи не лише ті варіанти, що, на думку клініциста, влаштовують клієнта, але й ті, що можуть йому не сподобатись і бути, на перший погляд, неприйнятими для нього. Це повинно

¹ Правнича клінічна освіта в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. В. М. Суценка. Київ: Ваіте, 2020. С.155. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/Pravnycha-klinichna-osvita.-Navchalnyj-posibnyk.pdf>.

бути зроблено для того, щоби клієнт міг свідомо, виходячи із своїх суб'єктивних намірів, обрати оптимальне рішення.

3. Не бажано безпідставно заспокоювати клієнта, вводячи його свідомо чи несвідомо в оману щодо можливих результатів розв'язання його проблеми.

4. Необхідно роз'яснити всі можливі способи реалізації кожного варіанту вирішення проблеми, а також – роль в цьому клієнта, характер та розміри можливих витрат. Клієнт повинен чітко уявляти собі, яким чином він зможе реалізувати кожен із варіантів, яких зусиль і витрат всіх видів ресурсів вимагатиме їх реалізація особисто для нього.

5. Необхідно допомогти клієнту у виборі оптимального варіанту рішення. До цього етапу слід переходити лише тоді, коли клієнту будуть роз'яснені всі можливі шляхи вирішення його проблеми і обговорені можливі для нього наслідки.

Обравши оптимальний варіант вирішення проблеми, клієнт та клініцист мають можливість продовжувати співпрацю, обговоривши шляхи та способи її реалізації.

Метою консультування є вирішення таких завдань:

- аналіз та узагальнення отриманої від клієнта інформації для формування фабули його справи та визначення конкретної мети її вирішення;
- аналіз законодавчого та нормативно-правового регулювання ситуацій, подібних (типових) до його справи;
- напрацювання процесуальних та позапроцесуальних шляхів (варіантів) вирішення проблемної ситуації;
- пояснення клієнту всіх можливих – позитивних і негативних наслідків вчинення певних правових та поза правових дій з боку клієнта і за його дорученням – з боку правника;

– допомога клієнту обрати оптимальний для нього варіант рішення та методів і способів його реалізації з визначенням стратегії і тактик вчинення певних необхідних дій¹.

Відповідь на звернення клієнта, як правило, надається на наступний день, після його реєстрації Відвідувачу повідомляється, що правова допомога надається в усній формі, а процесуальні документи в Навчальному юридичному центрі «Правова СТУДія» не складаються.

Клієнти мають можливість залишити завідувачу Навчального юридичного центру «Правова СТУДія» свій відгук про якість наданої йому правової допомоги.

Реєстрація обліку прийому відвідувачів клініцистами здійснюється за допомогою журнальної та комп'ютерної форм реєстрації.

Станом на 14.04.2023 року кількість клієнтів, які звернулись за безоплатною первинною правовою допомогою до навчального юридичного центру «Правова СТУДія» становить понад 200 осіб, яким були надані правові висновки і консультації. Серед них було надано 90 правових висновків і 95 правових консультацій. Найбільша кількість звернень стосувалась оформлення аліментів – 15 запитів; 10 запитів, що стосувались договору спадкування та заповіту. Опрацьовувалися звернення щодо оформлення пенсії – 4; державної реєстрації ФОП – 8; невиплати заробітної плати – 4; договору кредиту – 6; захисту прав споживачів – 9; правового оформлення рахунку за комунальні послуги – 3; приватизації квартири – 5; – розірвання шлюбу – 2; позбавлення батьківських прав – 2; оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон – 5; отримання громадянства України – 2; обсягу прав і свобод людини і громадянина – 5; державної реєстрації ТОВ – 2; договору про надання послуг – 5.

Правові висновки та консультації також були надані стосовно зміни кадастрового номеру; оформлення будинку на утримання та догляд;

¹ Правничка клінічна освіта в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. В. М. Сущенка. Київ: Ваіте, 2020. С.158. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/Pravnycha-klinichna-osvita.-Navchalnyj-posibnyk.pdf>

декретних виплат; оформлення звернення до міського голови; пільг; незаконного рішення суду; працевлаштування до поліції; оформлення витягу з протоколу; страхування техніки; оренди земельної ділянки; надання житла учасникам АТО та членів їх сімей; моральної та матеріальної шкоди; надання лікарняного та відпустки за власний рахунок; відмови страхової компанії сплачувати витрати за лікування; медичного втручання; розірвання трудового договору; приватизації квартири; помилкового бронювання готелю; оформлення квартири за довіреністю; оформлення «муніципальної няні»; договору довічного утримання; дострокового звільнення військового службовця від строкової служби; відмови у оновленні раніше виданих довідок; місця розташування центрів вторинної правової допомоги в м. Полтава; правових наслідків перейменування вулиці; процедури оформлення посвідки на тимчасове проживання у зв'язку з її втратою; правового статусу підписанта в юридичної особи; правових аспектів діяльності ріелторів; умов для бронювання номеру в готелі; сумісництва служби в територіальній обороні та викладацької діяльності тощо.

Таким чином, консультування клієнтів з правових питань є основним напрямом роботи Навчального юридичного центру «Правова СТУДІЯ» та здійснюється в спосіб, передбачений законодавством України, локальними актами ПУЕТ та відповідно до методичних рекомендацій, наданих Асоціацією юридичних клінік України.